

6. Кутняя И. А. Организация самообразования студентов технических вузов при изучении курса общей химии / И. А. Кутняя // Омский научный вестник. Серия: Общество. История. Современность. – 2011. – №1(95). – С. 172-174.
7. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Р.В. Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 468 с.
8. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов / П. И. Пидкасистый. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Педагогическое общество России, 2005. – 399 с.
9. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов: учебное пособие для вузов / И. П. Подласый. – М.: ВЛАДОС-пресс, 2004. – 365 с.
10. Слободчиков В. И. Психология развития человека / В. И. Слободчиков. – М.: Школьная пресса, 2000. – 416 с.
11. Словopedia. Новейший философский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.slovopediacom/6/196/770462.html>

Перегудова В.И.

РАЗВИТИЕ УМЕНИЙ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ

В статье определены и проанализированы пути совершенствования процесса подготовки учителей технологий за счет развития у них учений самообразовательной деятельности.

Ключевые слова: деятельность, самообразование, самообразовательная деятельность, самоконтроль.

Peregudova V.I.

SELF DEVELOPMENT SKILLS OF TEACHERS OF TECHNOLOGY

The article identified and analyzed ways to improve the preparation of teachers of technology through the development of their teaching self-education activities.

Key words: activity, self-education, self-education activities, self-control.

УДК 378.147.041:[378.091.322:028.4]-057.875-054.6(075) Рощупкина О.А.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Стаття присвячена опису авторського навчального посібника з домашнього читання як засобу формування вмінь самостійної роботи у процесі професійно зорієнтованого читання іноземних студентів довузівського етапу.

Ключові слова: самостійна робота, домашнє читання, алгоритми, вправи.

Важливість формування в іноземних студентів довузівського етапу вмінь самостійної роботи у процесі читання обумовлена необхідністю засвоєння студентами-медиками першого курсу значного обсягу обов'язкової і додаткової літератури за фахом у процесі їхньої професійної підготовки. Тому вже на підготовчому факультеті треба навчити іноземців самостійно працювати з літературою за фахом. У зв'язку з цим гостро стоїть питання про створення навчальних посібників, спрямованих на навчання самостійної роботи під час читання студентів-іноземців довузівського етапу.

Завдання навчання іноземних студентів читання текстів за фахом реалізується у багатьох навчальних посібниках [3, 4, 5, 7, 8]. Проте посібників, що формують вміння самостійної роботи під час професійно зорієнтованого читання майбутніх студентів-медиків,

недостатньо, в той час, як створення таких посібників є дуже актуальним у сучасній методиці.

Метою цієї статті є опис авторського навчального посібника з домашнього читання, що формує вміння самостійної роботи під час професійно зорієнтованого читання іноземних студентів довузівського етапу.

Навчальні посібники, які відбивають реальні і потенційні комунікативні потреби іноземців, у тому числі й посібники з домашнього читання, є одним із засобів навчання самостійної роботи під час професійно зорієнтованого читання іноземних студентів. У той же час, аналіз існуючих посібників з читання текстів наукового стилю мовлення для довузівського етапу [3; 4; 5; 7; 8] свідчить про недостатню реалізацію в них завдань формування вмінь самостійної роботи під час читання. Як правило, ці навчальні посібники головним чином формують уміння репродукувати текст за зразками. Посібників, що навчають умінь самостійної роботи з різними письмовими джерелами і що формують уміння швидкого читання про себе з розумінням змісту тексту без його попереднього мовного аналізу та перекладу, явно недостатньо. У зв'язку з актуальністю цієї проблеми на кафедрі мовної підготовки Запорізького державного медичного університету створений навчальний посібник "Домашнее чтение текстов по специальности" (автори К.І.Гейченко, О.А.Рощупкина) [1], яке призначено для іноземних студентів підготовчих факультетів медико-біологічного профілю, що вивчають базовий курс російської мови як іноземної (II семестр навчання).

Головною метою цього навчального посібника є формування в іноземців навичок і вмінь самостійної роботи під час читання професійно зорієнтованих текстів, яке здійснюється за допомогою комплексу алгоритмів та системи мовних, мовленнєвих, комунікативних вправ і завдань з використанням ключів в якості самоконтролю. В умовах самостійної роботи посібник виконує функції відсутнього викладача, навчаючи і готуючи студентів до самостійної роботи з літературою за фахом на першому курсі. Крім того, навчальний посібник розв'язує цілу низку інших завдань, а саме: формує вміння власне читання нерідною мовою, створює умови для комплексного розвитку вмінь інших видів мовленнєвої діяльності, збагачує словниковий запас, сприяє формуванню і розвитку мовної здогадки, антиципації, розвиває швидкість читання, вміння самостійно працювати із словниками і різною довідковою літературою, розширює кругозір знань студентів у галузі їхньої майбутньої професії.

Посібник складається з 5 частин: Алгоритми, Основна частина, Ключі, Додаток, Особистий словничок.

Упереджає посібник інструкція для студентів (звернення авторів до студентів перед початком роботи з посібником), яка націлює їх на самостійну роботу з матеріалом посібника в певній послідовності, знайомить з його структурою, тематикою, видами і термінами проведення контролю. Подібна методична інформація дозволяє за відсутності викладача здійснювати гнучке опосередковане керування самостійною діяльністю студентів.

Розділ *Алгоритми* містить каталог та опис алгоритмів, що забезпечують іноземців чіткою покроковою програмою навчальних дій, навчаючи їх самостійної роботи з текстом за фахом.

Розділ *Основна частина* – це 16 професійно зорієнтованих тем, кожна з яких містить два автентичні тексти за фахом для ознайомлювального читання, вправи і завдання з активізації лексики, що вивчається, і перевірки розуміння прочитаного.

Основу текстових навчальних матеріалів складають автентичні тексти навчальної і науково-популярної літератури медико-біологічної тематики, наприклад, "Клеточное строение организма", "Немного о строении и значении нервной системы", "Как мы дышим?", "Иммунитет. Это полезно знать каждому" та ін. Наявність двох текстів пояснюється врахуванням різних рівнів (середньо-сильний і слабкий) володіння іноземними студентами російською мовою. Обсяг текстів складає 500-1000 слів. Типи навчальних текстів

представлені описом, оповіданням, доказом. Під час відбору текстів використовувався матеріал підручників і навчальних посібників з анатомії та біології.

Кожна тема (тематичний урок) складається з трьох блоків, що відповідають трьом основним етапам роботи з текстом, – передтекстовому, текстовому і післятекстовому, які спрямовано на розвиток комплексу вмінь самостійної роботи під час читання.

Перший (передтекстовий) етап спрямований на формування 1) навичок і вмінь власне самостійної роботи: самоорганізація навчальної діяльності (самопланування, самопрограмування, самовиконання, самоконтроль, самооцінка, самокорекція), уміння раціональної розумової праці, довідково-інформаційні вміння та 2) навичок і вмінь власне іншомовного читання: розуміння окремих мовних одиниць; встановлення смислових зв'язків між окремими мовними одиницями на рівні слів і речень; сприйняття речення як смислового цілого. Засобами формування перелічених навичок і вмінь є алгоритми та вправи. Для формування навичок і вмінь власне самостійної роботи з текстом використовуються алгоритми роботи із словником, визначення значення незнайомого слова за словником і без словника. Формування навичок і вмінь власне читання забезпечують передтекстові мовні і мовленнєві вправи, мета яких – усунення мовних труднощів для подальшого успішного процесу читання тексту за фахом. Ці вправи спрямовано на формування вмінь, пов'язаних з розумінням мовного матеріалу, а саме: вміння оперування відомим мовним матеріалом (швидке впізнавання мовного матеріалу, прискорення операцій перцептивної переробки, автоматизація пізнавання мовного матеріалу й укрупнення одиниць сприйняття, пізнавання слів, що вивчаються, у будь-якому контексті та співвідношення їхніх словникових значень з контекстом речення, встановлення смислових відношень між словами, реченнями та об'єднання послідовно сприйманих мовних одиниць, сприйняття речення як смислового цілого) і невідомим мовним матеріалом у процесі читання (формування антиципації: розвиток мовної/смислової здогадки, вміння користуватися двомовним словником). Ілюстрацією вправ цього етапу є наступні:

– Найдите в словаре следующие слова, поставьте в них ударение и определите их значение (смотрите *Алгоритм работы со словарем* и *Алгоритм определения значения незнакомого слова по словарю*).

– Прочитайте и найдите однокоренные слова. Распределите их по частям речи и заполните таблицу.

– Прочитайте предложения. Определите значение выделенных слов по контексту и запишите к ним синонимы.

Вправи цього етапу тренують короткочасну пам'ять (на рівні слів і речень), сприяють розширенню потенційного словника студентів. У результаті роботи на передтекстовому етапі студенти опановують навички і вміння самостійно розуміти мовний матеріал тексту.

Другий (текстовий) етап формує наступні навички і вміння: 1) власне самостійної роботи: самоорганізація навчальної діяльності (самовиконання), уміння раціональної розумової праці, довідково-інформаційні вміння та 2) власне іншомовного читання: виділення окремих елементів змісту тексту – основної думки (тема тексту), визначення швидкості читання. На цьому етапі студенти використовують алгоритми визначення теми тексту і швидкості читання, а також мовленнєві вправи і навчально-комунікативні завдання, які спрямовано на формування вмінь знаходити основну інформацію тексту, смислового прогнозування змісту тексту і розвиток швидкості читання. Мета текстових вправ і завдань – сформувати комунікативну настанову на читання тексту. Цей етап представлений, зокрема, наступними вправами і завданнями:

– Быстро просмотрите текст. Попытайтесь определить, о чем этот текст? Сформулируйте и запишите тему текста (смотрите *Алгоритм определения темы текста*).

– Прочитайте текст про себя: а) постарайтесь понять общее содержание текста (смотрите *Алгоритм определения значения слова без словаря*). Обратите внимание на выделенные слова, которые являются сигналами главной информации; б) определите и запишите вашу скорость чтения (смотрите *Алгоритм определения скорости чтения*).

Текстові вправи і завдання активізують механізми ймовірного прогнозування та осмислення, оперативну пам'ять і увагу студентів, сприяють розвитку **внутрішнього промовляння**. Підсумком роботи на текстовому етапі є формування навичок і вмінь самостійно прогнозувати зміст тексту, розвиток швидкості читання в іноземних студентів.

Третій (післятекстовий) етап пов'язаний з формуванням 1) навичок і вмінь власне самостійної роботи: самоорганізація навчальної діяльності (самовиконання, самоконтроль, самооцінка, самокорекція), уміння раціональної розумової праці, довідково-інформаційні уміння та 2) навичок і вмінь власне іншомовного читання: виділення окремих елементів змісту тексту, узагальнення фактів, синтезування отриманої інформації, співвіднесення окремих частин тексту один з одним, формулювання висновку, оцінювання викладених у тексті фактів, інтерпретація отриманої інформації. На цьому етапі формування навичок і вмінь власне самостійної роботи під час читання здійснюється за допомогою алгоритмів визначення головної інформації тексту, перевірки розуміння тексту, складання плану; формування навичок і вмінь власне іншомовного читання – за допомогою мовленнєвих вправ, навчально-комунікативних і реально-комунікативних завдань, спрямованих на виділення в тексті окремих елементів його змісту, узагальнення фактів, співвіднесення частин тексту, формулювання висновку на основі фактів тексту, оцінювання викладених у тексті фактів, інтерпретацію отриманої інформації. Прикладом вправ і завдань цього етапу є наступні:

- Найдите в тексте ключевые слова и словосочетания и запишите их (смотрите *Алгоритм определения главной информации текста*).
- Разделите текст на смысловые части и запишите их количество (смотрите *Алгоритм определения главной информации текста*).
- Сформулируйте вывод текста и запишите его.
- Подготовьтесь объяснить преподавателю на занятии, у кого какой темперамент и почему, используя рисунок. Свой ответ запишите. Как Вы думаете, какой у Вас темперамент?

Післятекстові вправи і завдання перевіряють ступінь розуміння прочитаного тексту, успішність і повноту виконання смислової обробки інформації. У результаті роботи на післятекстовому етапі студенти опановують навички і вміння самостійно отримувати й осмислювати інформацію, що міститься в тексті.

Майже кожна вправа містить вказівку на конкретний алгоритм, що допомагає студентам самостійно виконувати певні мовні, мовленнєві або комунікативні дії під час читання. У процесі самостійної роботи консультативну допомогу студентам надають знаки-підказки, поради, рекомендації. Особливої уваги в текстових матеріалах приділяється візуальним опорам, роль яких виконують, наприклад, виділені в тексті і в алгоритмах ключові слова.

Розділ *Ключі* дає можливість студентам здійснювати самоконтроль і вносити необхідні корективи під час виконання вправ.

Розділ *Додаток* містить основні (частотні) лексико-граматичні конструкції наукового стилю мовлення та граматичні таблиці для усунення лексико-граматичних труднощів і закріплення вивченого матеріалу.

Особистий словничок, що постійно поповнюється студентами, є своєрідною накопичувальною лексичною базою і демонструє зріст обсягу їхнього словникового запасу.

З метою виявлення у студентів динаміки формування вмінь самостійної роботи під час читання після восьмої теми проводиться проміжний (цикловий) контроль з фіксацією результатів кожного студента в листах експертної оцінки з усіх видів роботи, після шістнадцятої – підсумковий [2]. Поточний контроль виконаних вправ і завдань здійснюється викладачем щотижня на аудиторних заняттях або під час консультацій. Матеріали посібника, що представлені у вигляді робочого зошита, дозволяють викладачеві легко, чітко і послідовно контролювати міру виконання та якість засвоєння матеріалу, що вивчається, студентами.

Таким чином, описаний авторський навчальний посібник з домашнього читання є ефективним засобом навчання самостійної роботи студентів-іноземців довузівського етапу. У процесі роботи з посібником іноземні студенти поетапно й усвідомлено опановують навички і вміння самостійної роботи під час читання текстів за фахом за допомогою комплексу алгоритмів та системи вправ і завдань. Доцільність використання посібника у навчальному процесі підтверджена результатами експериментального навчання, проведеного на базі Запорізького державного медичного університету та інших ВНЗ України [6].

Перспективи подальших досліджень з цієї проблеми пов'язані із створенням електронної версії навчального посібника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гейченко Е. И. Домашнее чтение текстов по специальности (довузовский этап обучения): учебное пособие / Е. И. Гейченко, Е. А. Рошупкина. – Запорожье: Изд-во ЗГМУ, 2012. – 286 с.
2. Гейченко Е. И. Методические рекомендации для преподавателей по проведению контроля к пособию "Домашнее чтение текстов по специальности (довузовский этап обучения)" / Е. И. Гейченко, Е. А. Рошупкина. – Запорожье: Изд-во ЗГМУ, 2012. – 38 с.
3. Демиденко Н. П. Учебные задания по обучению языку специальности (медико-биологический профиль) для учащихся подготовительного факультета / Н. П. Демиденко, Л. П. Гайдук. – Запорожье: ЗГМУ, 2008. – Ч. 1. – 56 с.
4. Научная речь для начинающих. Обучение чтению неадаптированных текстов. Медико-биологический профиль: [пособие для иностранных студентов подготовительных факультетов] / Яницкая И. А. – Харьков: ХГПУ, 1998. – 84 с.
5. Неупокоева А. К. Учебное пособие по русскому языку (НСР) для иностранных студентов подготовительного факультета / А. К. Неупокоева, Я. В. Бударина, Ю. Н. Ионина – Мариуполь: Приазовский гос. тех. ун-т, 2004. – 112 с.
6. Рошупкина О. А. Формування вмінь і навичок самостійної роботи іноземних студентів у процесі навчання професійно зорієнтованого читання російською мовою: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (російська мова)" / О. А. Рошупкина. – Херсон, 2013. – 20 с.
7. Учебные задания по обучению иностранных учащихся подготовительного факультета медицинского вуза языку специальности (основной курс, 2 семестр): [состав. Демиденко Н. П., Корбут Л. Н.]. – Запорожье, ЗГМУ, 1991. – 173 с.
8. Читаем по-русски: [учебное пособие по домашнему чтению для студентов-иностранцев подготовительных и основных факультетов вузов Украины] / А. А. Гусарчук, Т. В. Клочко, Л. Г. Левицкая, О. И. Матвеева. – Харьков: ХОГО "НЕТ" "Эко-Перспектива", 2005. – 196 с.

Рошупкина Е.А.

УЧЕБНОЕ ПОСОБИЕ ПО ДОМАШНЕМУ ЧТЕНИЮ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ УМЕНИЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

Статья посвящена описанию авторского учебного пособия по домашнему чтению как средства формирования умений самостоятельной работы в процессе профессионально ориентированного чтения иностранных студентов довузовского этапа.

Ключевые слова: самостоятельная работа, домашнее чтение, алгоритмы, упражнения.

Roshchupkina O.A.

TRAIN TEXTBOOK ON THE HOME READING AS MEANS OF FORMING OF SKILLS OF INDEPENDENT WORK OF STUDENTS-FOREIGNERS

The article describes the author's textbook on the home reading as means of forming of skills of independent work in the process of the professionally oriented reading of foreign students of preparatory faculty.

Key words: independent work, home reading, algorithms, exercises.